

Jouke Prop - Globaal Ganzenonderzoek 7 april 1998

Op 7 april nam Jouke Prop ons mee op een wereldreis die ons via Noorwegen naar Spitsbergen voerde. Van daaruit vlogen we via Schotland naar Taimyr om te eindigen in tropische sferen; op Hawaïi. De lezing ging behalve indrukken van de reizen naar deze gebieden natuurlijk vooral over het biologisch onderzoek naar 3 soorten ganzen dat Jouke tezamen met anderen verrichtte in deze gebieden. Een korte indruk.

Het eerste deel van de reis voerde de 23 bezoekers naar een aantal eilanden voor de Noorse kust. Hier treffen we **Brandganzen** op de laatste tussenstop op weg naar hun broedgebied. In dit gebied heeft Jouke uitgebreid onderzoek gedaan naar de voedselopname van de ganzen. Het onderzoek richtte zich vooral op voedselopname in relatie tot de keuze van het voedsel (natuurlijke bronnen of van het cultuurland) en de periode waarin individuen doortrekken (vroeg of late doortrekkers).

De reis werd vervolgd naar het broedgebied op Spitsbergen. Hier heeft Jouke twee seizoenen gebivakkeerd om het broedseizoen van de Brandganzen in kaart te brengen. Het dilemma van de Brandgans blijkt er in te bestaan dat vroeg beginnen met broeden lastig is vanwege het geringe voedselaanbod, terwijl laat beginnen met broeden leidt tot geringere overlevingskansen van de jongen. Het blijkt dat de ganzen die het meeste voedsel opgenomen hebben op het Noorse tussenstation later aankomen op Spitsbergen, daar vervolgens later tot broeden komen en meer jongen krijgen. Maar vervolgens blijken de overlevingskansen van deze jongen geringer te zijn, mede als gevolg van predatie door de poolvos. Eind augustus verschijnt het eerste ijs en doen de ganzen zich nog even tegoed aan de rijke vegetatie op de natuurlijk bemeste weiden onder broedkolonies van Kleine Alken. Midden september trekken de ganzen weer zuidwaarts.

De reis voert verder naar de overwinteringsgebieden in Schotland. Hier blijkt ter bevestiging dat hoe vroeger de Brandganzen tot broeden komen, hoe groter de overlevingskansen van de jongen is.

Op het tweede deel van de reis volgden we de Roodhalsgans naar het Siberische schiereiland Taimyr. In dit gebied heeft Jouke twee jaar rondgezworven met een Russische collega op een dieet van Russische haveremout. Na lang zoeken vonden ze enkele kolonies van de Roodhalsgans. De ganzen bleken bijna uitsluitend te broeden in de directe nabijheid van de horst van een Sneeuwuil of van een Slechtvalk. De kleine kolonies, van meestal 3-6 paar worden zo door hun gastheer beschermd tegen de poolvos. Als enige soort is er bij de Roodhalsgans geen verband tussen het moment waarop ze beginnen te broeden en de breedtegraad waarop ze broeden. Dit komt doordat de Roodhalsgans wacht met broeden tot Slechtvalk en Sneeuwuil dit ook gaan doen. De Roodhalsgans heeft deze mogelijkheid omdat het voedsel voor deze dieren, dat ze zoeken op de oevers van rivieren, steeds meer beschikbaar komt naarmate in de loop van het broedseizoen de waterstanden dalen.

Vanuit het hele hoge noorden voerde de reis vervolgens verder naar Big Island, Hawaii. In het nationaal reservaat broeden hier de laatste 410 "wilde" exemplaren van de Hawaigans of Nene. Deze gans blijkt volgens DNA-on-

derzoek vrijwel identiek te zijn aan de Canadese gans. Vermoedelijk stammen de Hawaigansen af van een verdwaalde groep Canadese Ganzen. Grote vraag was hoe ganzen in de totaal omgekeerde wereld van de biotopen van de andere ganzensoorten hun plaats hebben weten te vinden als standvogel op Hawaii. De ganzen leven in een toendra-achtig lavalandschap, waar ze broeden onder kleine boompjes en leven van zoete bessen. Uit de observaties en onderzoeken van Jouke bleek dat er reeds teveel ganzen waren uitgezet ten opzichte van het voedselaanbod. Het vermoeden bestaat dat de ganzen het in het verleden vooral moesten hebben van de natuurlijke wetlands langs de kust, die inmiddels grotendeels in cultuur zijn gebracht. Het gaat nog steeds slecht met de Hawaigansen. De populatie zal vermoedelijk alleen door menselijk ingrijpen in stand kunnen blijven.

De reis zoals deze door Jouke werd beschreven leverde boeiende beelden op van zowel de biologie van verschillende ganzensoorten, als van de biologie, de omgeving en de beleving van de bioloog die het materiaal verzamelde.

Jeroen Niezen